

Prekentekest: Joh 13,1-15

Det var like før påskehøytiden, og Jesus visste at hans time var kommet da han skulle gå bort fra denne verden til Faderen. Han hadde elsket sine egne som var i verden, og han elsket dem helt til det siste. De holdt måltid. Djevelen hadde alt gitt Judas, sønn av Simon Iskariot, den tanken at han skulle forråde ham.

Jesus visste at Faderen hadde gitt alt i hans hånd, og at han var utgått fra Gud og gikk til Gud. Da reiser han seg fra måltidet, legger av seg kappen, tar et linklede og binder det om seg. Så heller han vann i et fat og begynner å vaske disiplenes føtter og tørker dem med linkledet som han hadde rundt livet. Han kommer så til Simon Peter.

Peter sier: "Herre, vasker du mine føtter?" Jesus svarte: "Det jeg gjør, forstår du ikke nå, men du skal forstå det siden." "Aldri skal du vaske mine føtter," sier Peter. "Hvis jeg ikke vasker deg, har vi ikke lenger noe sammen," svarte Jesus. Da sier Peter: "Herre, vask ikke bare føttene, men også hendene og hodet!" Jesus svarte: "Den som er badet, er helt ren og trenger bare å vaske føttene. Dere er rene – men ikke alle." For han visste hvem som skulle forråde ham. Derfor sa han: "Dere er ikke alle rene."

Da han hadde vasket føttene deres og tatt på seg kappen, satte han seg til bords igjen. Så sa han til dem: "Forstår dere hva jeg har gjort for dere? Dere kaller meg mester og herre, og dere gjør det med rette, for jeg er det. Når jeg som er herren og mesteren, har vasket deres føtter, så må også dere vaske hverandres føtter. Jeg har gitt dere et forbilde: Slik jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre."

Slik lyder Herrens ord.

Skjærtorsdagen handler om innstiftelsen av nattverden. I år har vi en preken-tekst som ikke nevner nattverden med ett ord, men sammenhengen sier oss at dette foregikk samme kvelden. Jesus og de tolv var til stede. Vi hører om Jesus og om Peter og om Judas spesielt.

Kanskje har du hørt spesielt mye om Judas i det siste, for det var oppe i nyhetene før påske at det er funnet et håndskrift som har navn etter Judas. Judasevangeliet, sies det, kaster nytt lys over historien om Jesus og om Judas. Nå viser det seg at det ikke er nyheter, men gamle tanker, og vi får si kjetterske tanker som blir kjent for nye grupper. I de første kristne århundrene ble det skrevet en mengde skrifter som gav seg ut for å skulle gi den fulle sannheten om Jesus. Noen av disse kunne være oppsummering av evangelieskriftene, det kunne være oppbyggelseslitteratur eller alternative religiøse tanker. Den første kristne kirke måtte nøye drøfte hvilke skrifter som hørte med til den kristne kanon og hvilke som falt utenfor.

I Judasevangeliet framstilles Judas som den som egentlig forstod hvem Jesus var. Dette skriftet skal ha blitt til i en gnostisk kulturkrets i det andre århundret og legger handlingen til skjærtorsdag da Judas forrådte Jesus. Felles for disse gnostiske skriftene var at de oppvurderte det åndelige på bekostning av det fysiske. De opererte med en så skarp dualisme mellom åndelig og fysisk at det var uforenelig med deres lære at den Gud som skapte kunne være den eneste og høyeste Gud. Judas ble i deres øyne den som befridde Jesus fra det fysiske legemet i og med at han anga ham til døden. Kroppen var for dem mindreverdige. Når kroppen ble borte, tenkte de at den guddommelige Jesus ble fri. Derfor ble Judas for dem helten og ikke skurken.

Kirken har i alle århundrene etter Jesu død og oppstandelse holdt seg til de skriftene som ble til i det samme århundret som hendelsene med Jesus fant sted. De eldste av Paulus-brevene og Jakos brev, kan ha blitt skrevet mellom 10 og 20 år etter Jesu død og oppstandelse. Også evangelieskriftene kom så tidlig at øyenvitnene til det som skjedde ennå levde.

I vårt nye testamente møter vi den Jesus som i sin preeksistens hos Gud var med på skapelsen. Vi møter ham som den Gud som ble menneske av kjøtt og blod, som døde legemlig, og som stod opp fra sin grav og var fysisk til stede blant disiplene.

Det nye testamentes Jesus vedkjente seg skaperverket så til de grader at sakramentene ble innstiftet med fysiske elementer – vannet i dåpen, brødet og vinen i nattverden. Og dertil lot Jesus sitt eget legeme og blod være nær i brødet og i vinen i nattverden. Det nye testamente lærer oss å kjenne den Jesus som hadde omsorg for folks ve og vel, som helbredet syke, som gledet seg over godhet og lykke, og som gråt med de sørgende. Det fysiske var aldri noe mindreverdige for han som var der i skapelsens morgen.

Typisk nok møter vi i dagens prekentekst Jesus i ferd med svært så fysiske gjøremål i det han vasker disiplenes føtter. For den gnostiske vranglæren ville dette være en aldeles foraktelig tanke om Gud. For disiplene den gang var problemet at dette var en tjeners oppgave, og ikke en oppgave for han som var Herre og Mester. Jesus vedkjente seg skaperverket, og han var ikke redd for å bli skitten på hendene.

Men fotvaskingen var mer enn en sjenerøs gest overfor venner. Det var en symbolhandling også. Disiplene skulle forstå at Jesus kom for å gjøre dem rene. Da Peter protesterte iherdig og heller ville vaske Jesu føtter enn at Jesus skulle gå inn i tjenerens oppgave, så sa Jesus de forklarende og avgjørende ordene: "Hvis jeg ikke vasker deg, har vi ikke lenger noe sammen." Tenk det – Peter hadde satset hele sin fremtid på Jesus. Tanken på å ikke ha noe sammen med Jesus var ganske sikkert en fryktelig tanke. Derfor sa Peter: "Vask ikke bare føttene, men hendene og hodet!" Men i følge Jesus var Peter allerede ren.

Hvordan hang dette sammen? Vi forstår at det ikke var renselse for støv og ytre skitt det dreide seg om, men renselse for det som hindret mennesker i å ha samfunn med Gud. Hva er det som renser for synd? Jo, Jesus har gitt sin kirke nådemidlene, Ordet og sakramentene. Alt dette renser oss for synd. Jesus sier i Joh 15,3: "Dere er alt rene på grunn av det ord jeg har talt til dere." Her hører vi om Ordet som nådemiddel, evangelieordet som renser for synd når det blir tatt imot i tro.

I prekenteeksten sier Jesus til Peter: "Den som er badet er helt ren og trenger bare å vaske føttene." Her hører vi altså om et bad som gjør ren og som ikke gjentas. Må ikke det da være dåpens bad? Så husker vi at Jesus sier i møte med Nikodemus at ingen kan komme inn i Guds rike uten å bli født på ny av nettopp vann og Ånd. (Joh 3,5) Og i Titus 3 beskriver Paulus dåpen som "det bad som gjenføder og fornyer ved Den Hellige Ånd." Titus 3,5. Visst er det renselse, ny fødsel og frelse i dåpen.

Men hva så med Judas? Var ikke han med på det samme som de andre? Skulle ikke dåpen frelse ham som de andre, og dessuten hadde han ikke hørt Guds ord som de andre? Jesus sa: "Dere er alt rene – men ikke alle." Judas var en av disiplene, men ingen med-disippel kunne avsløre hans innerste tanker. Det skal ikke så mye til for å fremstå som pyntelig og ren i det ytre.

Judas hadde vært sammen med Jesus og hørt den samme forkynnelsen som de andre, men hadde åpenbart ikke tatt imot ordet og trodd. Derfor var han utenfor. Det følger et ansvar med å være disippel. En kan stenge av for de gaver Gud vil gi, eller en kan åpne opp og ta imot i tro. Gud ser til hjertet.

I Peter møter vi som Judas' motpol et menneske som søker Gud av hele sitt hjerte: "Herre, vask ikke bare føttene, men også hendene og hodet!" For Peter var ingenting mer viktig enn å ha fellesskap med Jesus. Så svarte altså Jesus med så gåtefulle ord: "Den som er badet er helt ren og trenger bare å vaske føttene." Peter var ren, men måtte likevel vaskes. Vi har sett at evangelieordet innebærer renselse for synd når det tas imot i tro. Vi har sett at dåpen er et frelsende bad som ikke skal gjentas. Skal tro hva Jesus sikter til med denne rengjøringen som skal gjentas og som var helt nødvendig for at Jesus og Peter skulle ha noe sammen?

Dåpens bad skjer en gang. Det renser for synd og skal ikke gjentas. Men dette badet hinder ikke at føttene blir skitne under livets vandring. Som føttene trenger en stadig vask, trenger også vi syndstilgivelse og en vedvarende omvendelse, etter som vi stadig forgår oss mot Gud i tanker, ord og gjerninger. Nattverden hører klart med i dette bildet. I nattverden får vi det samme som i dåpen, bare med den forskjellen at nattverden skal gjentas og gjelder som renselse for synd for den som allerede er døpt og tror.

Vi må huske på at fotvaskingen nok skjedde samme kveld som nattverden ble innstiftet. Derfor kan det godt tenkes at det er ment slik. Både dåp og nattverd viser på en håndgripelig måte at vi er kristne av nåde ved å få, og ikke på grunn av noe vi har prestert eller gjort oss fortjent til. Som kristne trenger vi å leve i nåden, og trenger følgelig nådens gave som nattverden gir.

I dagens evangelium bøyer den hellige rene Guds Sønn seg ned til det mennesket som er skittent og trenger å vaskes. Gjennom fotvaskingen ser vi hva syndenes forlatelse betyr. Kort og godt – vi vaskes rene. Jesus gikk inn i tjenerrollen. Den hellige opphøyde Gud tok på seg en tjeners skikkelse, gikk inn i skaperverket og fornedret seg selv, ikke bare til å vaske disiplenes føtter, men også til å sone alle menneskers synd gjennom lidelsen og døden på korset. Den hellige Gud smakte sin egen vrede over synden i Sønnen Jesus Kristus, i stedet for å la den ramme oss som tror. Slik er den Gud vi tror på.

For oss fremstår Jesus med hele sitt liv som et forbilde. Og han sier: "Slik som jeg har gjort mot dere, skal også dere gjøre." Kanskje betyr det å vaske noens føtter? Kanskje skal vi bøye oss dypt for å hjelpe noen som trenger en håndsrekning? Kanskje er det vår neste trenger mest en invitasjon og et velkommen til å ta imot Guds frelsesgave.

Ære være Faderen og Sønnen og Den Hellige Ånd som var og er og blir én sann Gud fra evighet og til evighet.